

Sukupuolijärjestelmästä sukupuolen järjestyksiin: synteesiä vuosikymmenten varrelta

Raija Julkunen: Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Vastapaino, Tampere 2010. 332 s. ISBN 978-951-768-238-1

Raija Julkusen *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit* oli ainakin feministi- ja tasa-arvotutkijoiden keskuudessa innolla odotettu kirjauutuus vuonna 2010. Kirjan julkaiseminen oli viivästynyt vuodella alkuperäisestä aikataulusta, mutta tässä tapauksessa odotus palkittiin, koska lopputulos on lajissaan suhteellisen harvinainen ja useamman vuosikymmenen aikajännettä tarkasteleva katsaus sukupuolen ja tasa-arvon problematiikkaan suomalaisessa kulttuurissa. Huolimatta vaatimattomasta lähestymistavastaan – kirjoittaja sanoo tehneensä tutkimusta ”enimmäkseen ilman sukupuolen käsitettä ja näkökulmaa” (s. 7) – on kuitenkin todettava, että niin sukupuoli kuin sukupuolten välinen ja sosio-ekonominen tasa-arvo liittyvät varsin läheisesti muihinkin aiheisiin, joihin Julkunen on akateemisen uransa varrella perehtynyt, kuten työhön ja hyvinvointivaltioon. Nykypäivän näkökulmasta Julkunen onkin arvostettu sukupuolen ja tasa-arvon aihepiirien tutkija Suomessa.

Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit on osa Julkusen eläköitymistrilogiaa työstä, sukupuolesta ja hyvinvointivaltiosta, jonka viimeinen osa ei ole vielä ilmestynyt. Sukupuoleen keskittyvä

trilogian toinen osa keskittyy teemaattisesti aiheisiin, joihin Julkunen uransa varrella on perehtynyt myös feministisestä näkökulmasta: työ, perhe, ruumiillisuus, sosiaalipolitiikka ja tasa-arvopolitiikka. Keskeisinä käsitteinä teoksessa esiintyvät sukupuolijärjestelmä ja sukupuolisopimus, jotka molemmat ovat varsin laajalti käytettyjä pohjoismaisessa sukupuolta ja tasa-arvoa koskevassa tutkimuskustelussa. Kirjan nimeen nostetut ”järjestykset” ja ”paradoksit” lupaavat osaltaan erilaista ja tuoretta näkökulmaa yllämainittujen käsitteiden analyysiin ja soveltamiseen. Järjestykset on käsite, joka ei ole esiintynyt suomalaisessa tutkimuskustelussa paljoakaan. Julkusen käytössä järjestysten käsite palautuu sukupuolijärjestelmän analyysiin: järjestelmään sisältyy järjestyksiä, mutta järjestysten tarkempi erittely jää kuitenkin sangen implisiittiselle tasolle.

Julkusen käyttämänä järjestysten käsite palautuu todennäköisesti ruotsalaisessa keskustelussa varsin paljon esiintyneeseen käsitteeseen *köns(makts)ordning* etenkin 9. luvussa käsitellyn sukupuolivallan teeman ympärillä. Julkunen ei käsittele ranskalaista teoriaa tai strukturalistis-psykoanalyttisiä näkökulmia, joiden äärelle

”järjestykset” voisivat myös hyvin palautua. Tasa-arvon ”paradoksit” nousevat selkeämmin esiin – tai sitten vaan yhteiskuntatieteissä johtopäätökset on tyyppillistä muotoilla paradoksien muotoon. Sukupuolen järjestykset onkin aihe, joka kaipaisi laajempaa käsitteelyä, ja Julkusen teos on tässä sopiva avaus. Sukupuolen järjestysten tarkempi analyysi ja teoretisointi tarjoavatkin oivan jatkokehittelyn aiheen kelle tahansa aiheeseen perehtyneelle tutkijalle.

Kirjan temaattiset aihepiirit Julkusen uran varrelta – työ, perhe, seksuaalisuus ja sosiaalipolitiikka – käydään läpi huolella sekä vuosikymmenien että viime vuosien lukeneisuutta osoittaen. Näistä erityisesti kolme ensimmäistä nivoutuvat Julkusen käsittelyssä lähes saumattomaksi kokonaisuudeksi. Toisaalta kirjan keskeiset käsitteet, sukupuolijärjestelmä ja sukupuolen järjestykset, jäävät välillä turhauttavan vähän hyödynnetyiksi matkan varrella. Työ on vuosikymmeniä ollut tasa-arvopolitiikan keskeisin alue ja Julkunen käsittelee aihepiiriä varmuudella analysoidessaan naisten ja miesten paikkoja työmarkkinoilla hierarkian, segregaatoin ja palkkaeriarvoisuuden näkökulmista.

Työ ja perhe nivoutuvat toi-

siinsa tiiviisti esimerkiksi perhevapaiden ja kotityön aihepiirissä. Perhe, yksityiselämä ja seksuaalisuus puolestaan johdattavat osaltaan myös tasa-arvokysymysten yksityisemmälle ja pimeämmälle puolelle, kuten pari- ja lähisuhdeväkivallan ja seksikaupan teemoihin. Sosiaalipolitiikka toimii tutkimuksen ja valtiollisten interventioiden kenttänä kutakuinkin kaikkien kolmen yllämainitun elämänalueen kohdalla. Temaattiset luvut ovat kuitenkin lyhyehköjä eivätkä muodosta suurinta osaa kirjasta. Sekä alku- että loppupuolella Julkunen pohtii ja erittelee teoksen keskeisten analyttisten käsitteiden lisäksi feminismiin toista ja kolmatta aaltoa sekä valtion roolia feminismiin tukijana ja tasa-arvopolitiikan rakentajana Pohjoismaissa ja Suomessa.

Teoksessa liikutaan pitkälti esittelemällä ja erittelemällä aihepiiriä koskevaa lähinnä kotimaista ja pohjoismaista, mutta varsin paljon myös ulkomaista tutkimusta. Pääpaino on kotimaisen ja pohjoismaisen tutkimuksen läpikäymisessä, joskin Julkunen kommentoi myös angloamerikkalaista ja eurooppalaista materiaalia. Kokonaisuutena teos on helposti lu-

ettavaa ja antoisaa synteesiä tutkijan akateemisen uran ajalta sukupuolen ja tasa-arvon teemoista. Kirja on varsin review-tyyppinen ja luottaa paljon lähteisiinsä, joista useampia olisi voinut paikoitellen ruotia ehkä kriittisemminkin. Suurimmilta osin teksti on pohdiskelevaa, etäisyyttä ottavaa, säyseähköä ja ristiriitoja välttelevää mitä tulee yhteiskunnallisessa ja akateemisessa keskustelussa niinkin ristiriitoja herättävään aiheeseen kuin sukupuoleen ja feminismiin.

Toisaalta Julkusen hienovarainen terä on käytössä, kun hän arvioi joitain tämän päivän ilmiöitä ja kirjoittajia vuosikymmenien tuoman perspektiivin ja kokemuksen pohjalta. Esimerkiksi viime vuosina mediassa varsin hyvin huomiota saaneen, mutta tutkimukselliselta pohjalta varsin ohuen miesliikkeen esiin nostamat teemat eivät ole mitenkään uusia, ne vaan on paketoitu uuteen kuusiin, minkä Julkunen herkullisesti osoittaa. Hän myös osoittaa, että vaikka nykypolven nuoret feministit saattavat nähdä äitiensä sukupolven, toisen aallon instituutionalisoituneen feminismin sovinnaisena ja ankeana, se ei sitä ollut

aikana, jolloin esimerkiksi isyysvapaan käsitteelle naureskeltiin avoimesti suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lukija jää paikoitellen kaipaamaan tarkempaa toimitustyötä: monista mielenkiintoisista kohdista puuttuu tarkempi kirjallisuusviite, ja toisissa kohdissa viitataan tilastoihin ilman varsinaisia prosenttilukuja, joista aiheesta kiinnostunut lukija olisi voinut olla kiitollinen. Kyseessä ei ole muisteluteos, mutta tekstiin sisällytetyt satunnaiset ja lyhyet henkilökohtaiset pohdinnat ja kommentit elävoittävät vuosikymmeneltä toiselle kantautuvaa analyysiä. *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit* sopii hyvin oppikirjaksi sosiologiaan, yhteiskuntapolitiikkaan, sukupuolentutkimukseen, mutta myös luomaan kokonaiskuvaa sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyvistä keskusteluista suomalaisesta näkökulmasta minä tahansa yhteiskuntatieteellisen alan tutkijalle tai opiskelijalle.

Linda Hart